

Три розповіді залізничників-чорнобильців

26 квітня виповнилося 26 років з дня чорнобильської аварії, що стала чорним днем в історії українського народу. Вибух четвертого енергоблока Чорнобильської АЕС час-то порівнюють із застосуванням "брудної" атомної бомби, значно потужнішої від атомного бомбардування Хіросіми і Нагасакі. У ліквідації наслідків аварії брали участь тисячі людей, серед них – багато залізничників. Напередодні сумної річниці редакція запросила до розмови трьох ліквідаторів-чорнобильців, які сьогодні працюють на залізниці.

Машиніст дрезини Львівської дистанції колії Григорій СТАСІВ:

“У Чорнобилі я виконував звичайну колійну роботу”

– У травні 1986 року я отримав повістку до військомату з вимогою з'явитися у понеділок для проходження військових зборів. Було доволі холодно, зранку приморозки. У військоматі ми сіли в автобуси, і нас відвезли до Червонограда, де одягли у форму залізничних військ (я тоді працював у Львівській дистанції колії машиністом). Уже потім я дізнався, що це був широкий

набір – набирали спеціалістів усіх спеціальностей, бо роботу з ліквідації аварії на Чорнобильській станції треба було виконувати негайно. У чорнобильській зоні ми пробули 60 днів. За цей час виконали робоче завдання, за яке потім отримали грамоти.

Жили ми у приміщенні дитячого садка у поліському селі, це трохи менше 30 км від Чорнобиля. Щодня машини відвозили нас на роботу, після завершення зміни везли назад, потім лазня, після якої відразу переодягалися у чистий одяг. І так щодня. Будували ми під'їзні колії до складів та реакторних майданчиків. Я працював машиністом колійного крана, возив 12-метрові готові плити та

стрілочні переводи. Там на місці хлопці все це скручували, підсипали щебінь, підбивали, словом, звична колійна робота. Відмінність лише одна – усе це відбувалося у чорнобильській зоні. Дозиметрів у нас не було, ходили якісь люди, робили заміри, та ми на це не звертали уваги, бо треба було вкластися у відведені терміни.

Напередодні "брудну" колію повністю залили бетоном, з-під якого у деяких місцях трохи виглядали рейки. Саме поверх нього ми вкладали нові колії. Що потім по них возили – не знаю, бо після завершення роботи ми повернулися додому. Працювало нас, спеціалістів, приблизно 300 осіб: шофери, кранівники, машиністи, слюсарі, наладчики, електрики та інші спеціальності – цілий батальйон.

Якихось особливих спогадів про ті дні у мене нема. Кожного дня та сама рутинна робота, потім дорога до місця дислокації, лазня, вечеря і відбій, а зранку знову те саме. Головне, що всі ми пам'ятали – треба обов'язково виконати запланований обсяг робіт. Хлопці старалися, бо нікому не хотілося залишатися тут понад два місяці. Щодо радіації, то дозиметристи називали якісь цифри. Багато це чи мало – я не знаю. Напевно, у той час, коли мені довелося там працювати, радіаційний фон зменшився, бо вже все було залито бетоном. Пригадую, що перед нашою їдальнею був рівчак із протічною водою, де ми обмивали свої кирзові чоботи, які видали разом із військовою формою. Мобільних телефонів тоді ще не

було, рідним ми писали листи. Розповідали, що все нормально, почуваємо себе добре, харчування дуже хороше. Кожного дня вантажівкою нам привозили з Києва мінеральну і солодку воду, пий, скільки хочеш.

Повернувшись додому, здав усі свої документи і отримав гроші за відрядження. Медичну комісію проходив у нашій

“Коли повернувся додому, треба було зробити фото на документи. Дивлюся на нього – щось не так. Узяв попередню фотографію (різниця між ними всього кілька місяців) і бачу, що обличчя змінилося, ніби постаріло”.

поліклініці. Сказали, що серце, легені та тиск у нормі, і слава Богу. Коли їхав у Чорнобиль, мав 30 років, молодших не брали. Була вимога, щоб людина вже мала сім'ю (у мене було двоє дітей). Кількох несемейних хлопців повернули додому, і я вважаю, що це правильно. Коли повернувся додому, треба було зробити фото на документи. Дивлюся на нього – щось не так. Узяв попередню фотографію (різниця між ними всього кілька місяців) і бачу, що обличчя змінилося, ніби постаріло. Декого з хлопців, з якими тоді разом працювали, я зустрічаю, а багато вже пішли з життя. Можливо, на погане здоров'я вплинула і радіація.

Інженер з пожежної безпеки депо Львів-Захід Василь ІЛЬЧИШИН:

“Головне завдання – загасити пожежу, щоб не сталася ще одна біда”

– Першого травня 1986 року я поїхав до Києва на курси підвищення кваліфікації. Мав їхати на ті курси ще взимку, але везти зі собою шинель не дуже хотілося, тому домовився, щоб перенесли виїзд на травень. У Львові на той час ніхто нічого не знав, була інформація про якусь аварію у Чорнобилі, але не більше. Приїхав до Києва, і вже тут з'ясувалося, що все дуже серйозно. З 1 по 8 травня ми були на місці, а вже 8 травня оголосили тривогу. Я потрапив у першу групу. Переночували в Іванкові, а зранку вирушили до Чорнобиля. Із 9 по 20 травня у складі групи дозиметричного контролю я був безпосередньо на Чорнобильській атомній станції.

Ми знімали дані по всій території станції від першого до третього енергоблока. Зараз рівні радіації на території станції вже не є державною таємницею. Коли ми вночі їхали всередині бронетранспортера з армійським приладом радіаційного контролю ДП5В, спочатку було 25 рентгенів, потім 50, 100, 150 рентгенів, а далі його просто зашкалило. Я постукав водія по спині: “Куди їдеш, швидко розвертайся!” Скільки там було рентгенів насправді, один Бог знає. На території станції ми пересувалися переважно на БТРах, а по адміністративно-побутовому корпусу, звичайно, пішки. Довелося побувати у кабельному тунелі 3-го енергоблока, де виникла пожежа. У тому приміщенні суцільна маса кабелів, серед яких силові та до мереж управління. Щось знеструмлене, решта під напругою... У цей час шахтарі під землею пробивали тунель до 4-го енергоблока. Може, щось підзачепили, і сталося замикання, ніхто того не знав. Та й не до того було. Завдання було – будь-якою ціною це загасити, інакше може статися ще одна біда.

Після десяти днів нас відразу відправили до лікарні в Київ, було прийнято рішення, що довше часу перебувати на такій

роботі небезпечно для життя. А тих хлопців-пожежників із Прип'яті, які першими виїхали на 4-й реактор, відразу доправили до Москви. Незважаючи на всі зусилля медиків, життя їм врятувати не вдалося. Інколи у мене запитують – яку дозу опромінення я отримав у Чорнобилі? Важко відповісти, бо спочатку такі речі не дуже фіксували (і це при тому, що я був у групі дозиметристів), а накопичувальні дозиметри, так звані олівці, виявилися просто неякісними.

Разом зі мною у Чорнобилі був начальник пожежної охорони тоді ще Ленінградської атомної станції, який в один день пройшов 1, 2 і 3 енергоблоки з таким “олівцем” у кишені. Прилад не зафіксував нічого, та обличчя у нього було буряково-червоного кольору. Це перша ознака значної дози опромінення. Але було завдання – у картці дозиметричного контролю фіксувати не більше 20 рентгенів, інакше могли звільнити зі служби. Тому щоденно туди записували 1-2 рентгени. Уже згодом прийшло офіційне підтвердження, і в моїй картці з'явилася інша інформація – понад 50 рентгенів. Взагалі там був загадковий запис: “20 рентгенів без врахування біологічного коефіцієнту, помноженого на 4”. За елементарним підрахунком виходить 80 рентгенів. Що це за такий “біологічний коефіцієнт”, я не знаю і донині.

Ми старалися не наближатися до 4 енергоблока, над ним працювали лише вертолїтники, які зверху закидали у жерло реактора свинець та інші компоненти. Звичайно, вони нахпалися рентгенів. Один вертолїт зачепився за трубу 4 енергоблока на ви-

соті 70-80 метрів і впав разом із екіпажем. Витягнути його не було жодної можливості. Про цей факт мало кому було відомо.

Долучилися до ліквідації наслідків вибу-

“Кожного року 26 квітня ми ходимо до Львівського пожежно-го управління на зустріч пожежників-чорнобильців. Щоразу бачу свіжі фотографії своїх колег, що пішли з життя”.

ху і студенти 4 курсу Львівського пожежного університету. Разом зі своїм командиром вони скидали вниз із даху аварійного енергоблока радіоактивні уламки графіту, які викинуло зі зруйнованого реактора. Виконували таку роботу спортсмени-прикладники. Кожен із них у спеціальному просвинцеваному костюмі біг по драбині 60 метрів до даху енергоблока та за одну-півтори хвилини скидав лопатою вниз радіоактивні уламки. Після цього так само бігом по сходах вниз. Як склалася їхня доля, не знаю, бо після повернення з того відрядження всі здали випускні екзамени, отримали лейтенантське звання і роз'їхалися до місць служби по території Радянського Союзу.

Кожного року 26 квітня ми ходимо до Львівського пожежного управління на зустріч пожежників-чорнобильців. Щоразу бачу свіжі фотографії своїх колег, що пішли з життя. Із власного досвіду можу сказати, що організм кожної людини по-різному сприймає радіаційне опромінення. Наприклад, уже після мене у Чорнобилі був начальник служби з нашого управління пожежної охорони. Майстер спорту, про таких людей часто кажуть – “гора м'язів”, щодня басейн, волейбол, крос, взимку – лижі. На роботу і додому він ходив тільки пішки, словом, спортсмен. А після Чорнобиля у нього стався лейкоз, і невдовзі він пішов із життя.

Пригадую збори 8 травня 1986 року в Києві, де перед нами виступив підполковник, який уже побував на станції: “Хлопці, прекрасні умови роботи, мало не курорт. Охочі поїхати є?” Один хлопчина з Одеси тут же погодився. Згодом, уже під час відряджен-

ня, ми запитали у нього, чому він відразу погодився. Відповідь була несподіваною: “Розумієте, під час служби у ракетних військах я все це вже пройшов”. У київському шпиталі, куди нас поклали зразу після роботи у Чорнобилі, нам давали якісь пігулки, ставили крапельниці, зрештою зробили висновки – можна продовжувати службу. Потім я дізнався, що пожежники з Прип'яті, яких лікували в Москві, отримали такі дози опромінення, що медична сестра, яка за ними щодня доглядала, прожила лише півроку.

Після завершення відрядження та лікування додому нас так і не відпустили – довчилися на курсах і лише після цього роз'їхалися по своїх пожежних частинах. Майже весь Львівський пожежний гарнізон побував у Чорнобилі.

У Чорнобилі була постійна рутинна робота: 8 годин зміна, ще стільки ж – відпочинок. Базувалися ми на території пожежної частини, це 13 км від станції. Минулого року наші хлопці їздили до Києва, побували і біля станції. Нічого не змінилося. Тому мені дивно чути про ідею створити у чорнобильській зоні курорт. Звичайно, запропонувати можна все, що завгодно, та тим, хто носить із такою ідеєю, я порадив би спочатку самим з'їздити туди на відпочинок, якщо дуже хочеться. Це те саме, що запропонувати японцям створити під Фукусімою базу відпочинку.

У 2005 році, після виходу на пенсію з військової служби, я прийшов на залізницю і ще три роки відпрацював начальником першого пожежного поїзда. Наш поїзд першим прибув на місце аварії в Ожидові. Під час служби мені довелося бачити чимало пожеж, але від того, що побачив в Ожидові, було страшно. Пожежні машини, що прибули на місце, не могли підібратися до вогню ближче, ніж за 300 метрів, бо навкруги ліс і високий насип. Три доби наш поїзд був там постійно з перервами на зарядку водою та піноутворювачем. В один із днів на мобільний зателефонувала мама і питає: “Скільки ти будеш сидіти у своїй пожарці, знаєш, яка аварія в Ожидові?” – “Та знаю, – відповідаю, бо я якраз там і є”.

(Продовження теми на 3 стор.)